

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2024.2\(42\).333062](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2024.2(42).333062)

УДК 130.2

Марія Кашуба, Алла Сініцина

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПОСТМОДЕРНУ Й ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Привернута увага до найважливіших проблем розвитку сучасної української культури. Однією з перших є наявність внутрішньої свободи творця культури, що не завжди уникає внутрішньої цензури. Особливо актуальна при цьому моральна відповідальність. Ця проблема пов'язана з відсутністю зовнішнього диктату, тиску певної ідеології, до якої звикло середнє покоління творців культури. Нині потребує уваги весь спадок національної культури, який належить об'єктивно аналізувати. Наголошена необхідність десакралізації культури, що пов'язана з проблемою сім'ї, національної церкви й освіти. Проблемою є й увага до Іншого, сприйняття розмаїття поглядів у межах національної культури, а також подолання провінціалізму, що є комплексом колоніального мислення.

Ключові слова: сучасна українська культура, проблеми розвитку, внутрішня й зовнішня свобода, моральна відповідальність, десакралізація, провінціалізм, увага до Іншого.

Двадцяте століття відоме як час народження нового типу культури, культури Постмодерну, тому донині спостерігаємо виняткове культурне розмаїття. Водночас процеси глобалізації зачіпають кожен національний культуру, яка, однак, прагне зберегти свою ідентичність. Не є винятком і українська, яка перебуває тепер у специфічних умовах.

Тут не місце пригадувати всі катаклізми, які переслідували розвиток національної культури у XX ст., чи аналізувати породжені російською експансією виклики – це потребує окремої уваги. Зосередимося на основних проблемах і на тому, що тільки в останні три десятиліття можемо твердити про розвиток національної української культури, в якій зацікавлене суспільство, насамперед інтелігенція, і, сподіваємося, влада незалежної України. Цей розвиток породжує кілька важливих проблем, що викликані сучасними умовами.

Може виникнути питання, чи розвивається сучасна українська культура в європейському контексті? Цю проблему також не порушуємо, оскільки вважаємо все ще актуальною розвідку Вілена Горського «Міф Європи в сучасній українській культурі» [Горський 2001: 164–182].

На наш погляд, в українській культурі донині чи не найважливішою є проблема внутрішньої свободи творця культури. Вона пов'язана зі звільненням від зовнішнього примусу та ідеологічного тиску однієї партії, що ставило людину-творця культури в певні рамки. Відчуття внутрішньої свободи породжує роздуми про природу людської агресивності, співвідношення раціонального й ірраціонального в людині, про природу сексуальності, про життя і смерть тощо. Такі роздуми проявляються

особливо виразно у творах мистецтва, що давно помітне у європейських країнах вільної демократії.

Внутрішня свобода щільно пов'язана із зовнішньою, якої не було в усі попередні роки. Багато творців культури формувалися в часи тоталітаризму, чи панування однієї ідеології. Зовнішня свобода творців культури, особливо інтелігенції й митців, яка задекларована демократичною владою суверенної України і є чи не головною ознакою культури Постмодерну, все ще є незвичною й не сприймається багатьма як абсолютна умова життя і творчості. Свобода вибору місця проживання, зайнятості, тематики й параметрів творчості – такі природні для людини вільного світу, для українських творців культури все ще видаються незвичними й неприродними. Більше того – зовнішня свобода творчості митців, усіх творців культури в Україні суттєво, на наш погляд, все ще обмежується відчуттям внутрішньої несвободи, навіть своєрідної цензури. Багатьох людей досі переслідує страх бути незрозумілими, звинуваченими в націоналізмі чи в іншій надмірній політизації, у відступах від стереотипів і прийнятих зразків, чи норм християнської моралі, що часом заважає розвиткові творчого процесу, його індивідуалізації, проявам справжньої культурної ідентичності.

Відчувається внутрішня несвобода і в науково-дослідній діяльності. Йдеться про те, що все ще залишаються певні «табу», науковці воліють досліджувати те, що вигідно висвітлює певні процеси, замовчуючи негативні явища, іноді відверто ігноруючи «небажані» для певних верств суспільства прояви. Можна було б називати такий підхід «необільшовизмом», адже не так давно із доробку наших культурних діячів, та й із скарбів української культури вилучалося все, що не вкладалося в комуністичні схеми й ідеологію – скільки шкоди завдала така політика, ще належить підрахувати й осмислити. Коли ж згадати «діяння» Катерини II, яка на догоду вигаданій у її часи російській історії веліла творити літописні «зводи», знищуючи оригінальні літописні твори та документи минулого, то шкоду українській культурній ідентичності важко переоцінити. Доречно згадати, бо те саме продовжує робити нині правитель росії і його підручні «науковці». Прикро, що вторгся йому й деякі правителі Європи, повторюючи тезу, що Україна як держави ніколи не було і немає. То чи варто нині продовжувати викидати, або ігнорувати те, що може не вкладатися в рамки певної ідеології? Питання риторичне. Увесь доробок минулого є нашим культурним надбанням, не варто боятися звинувачень, а досліджувати його в усьому розмаїтті. Важливо робити це максимально об'єктивно, виходячи з культурно-історичних умов епохи, коли створений текст, чи артефакт, чи відбувався процес у культурі тощо. Дослідник, чи митець повинен відчувати повну свободу на своєму шляху, не боятися звинувачень у прихильності до будь-якої ідеології.

Щоправда, тут варто згадати про етичні межі такої внутрішньої свободи. Наприклад, не так давно у Львові (жовтень, 2021 р.) з виставки творів сучасних митців були вилучені два – з дозволу сказати – полотна,

автор яких на сірому тлі різними фарбами написав два нецензурні вислови англійською мовою. Вони висіли вісім днів, після чого організатори виставки зняли «твори», посилаючись на те, що відвідувачі виставки приходять з дітьми, а діти читають і розуміють по-англійськи. Автор обурився, що це, мовляв, цензура, його свободу самовираження обмежують. Звичайно, тут можна пригадати виставки в різних містах Європи, де був портрет Богородиці зі слонових екскрементів, або виставлявся ряд фалосів, або різні види жіночої нижньої білизни тощо. Чи підтверджують такі факти свободу світобачення, або національну культурну ідентичність – питання риторичне. Нині модно й престижно епатувати суспільство, відкриваючи біографії відомих творців культури з непривабливого боку – цим займаються і окремі автори, і навіть їх заохочують видавництва, мовляв, такі опуси добре продаються, отже, прибуткові на тлі загального збайдужіння до книги взагалі. Згадаймо, наприклад, книгу про Гоголя як російського шпигуна, чи портрет Григорія Сковороди «без ретуші», історію про козаків-заробітчани, а не патріотичних захисників рідної землі й православної віри.

Пов'язана з цим і друга важлива проблема – десакарлізація культури. Протягом ХХ ст., особливо в радянський час, будь-яке публічне слово, книга, стаття, чи виступ на сторінках ЗМІ, картина чи театральна вистава сприймалася як зразок «правильності», як проповідь належного, повчання, учительство, подібно до священного тексту. Така була політика правлячої партії, чи панівної церкви, яка ревно оберігала чистоту морального обличчя громадян. Нав'язувалися певні штампи й стереотипи оцінювання творів мистецтва, вся діяльність творців культури, особливо інтелігенції, була ідеологізована, і вся державна машина чітко регламентувала таку діяльність. Суворо карався будь-який відступ від ідеологем, від «сакральних», освячених ідеологією образів, чи схем. Навіть переглядалися традиції культури, нав'язувалися нові, комуністичні правила морального життя, нові цінності замість занадто, як на провідників більшовицької, чи то імперської ідеології, націоналістичних традицій, свят, звичаїв тощо.

Проблема в тому, що десакарлізація нині призводить не тільки до позбавлення культурної ідентичності, а означає подолання ставлення до продуктів культури як до священних текстів. Нормальне протікання процесу десакарлізації пов'язане зі зростанням виховної ролі таких суспільних інститутів як сім'я, церква, система освіти. Саме вони покликані сприяти формуванню смаків, вміння відрізняти гідне для наслідування, чи популяризації, від того, що негідне, чи аморальне.

Щодо сім'ї, то варто зауважити, що цей соціальний інститут попри всю консервативність в Україні матріархальної сім'ї, в контексті культури Постмодерну поступово зазнає глобалізаційного впливу. Традиційні сім'ї, незважаючи на модні шлюби в церкві, поступово стають анахронізмом, молодь, особливо у великих містах, надає перевагу цивільним шлюбам, громадянському співжиттю, шириться мода на подружжя «child free», то ж вести мову про певні священні традиції, їх збереження досить

проблематично. Варто тут згадати й моду на «поліаморів» – групове проживання людей обох статей за згодою усіх сторін.

В Україні питання десаκραлізації культури щільно пов'язане також з проблемою національної церкви. Київська церква Володимирівського хрещення 988 року в процесі історичних катаклізмів і політичних подій розділилася на кілька гілок, основними серед яких були православна й католицька, а православна ще розгалужена на церкву Московського патріархату, Київського патріархату, Православну Церкву України, які визнають верховенство Візантійського патріарха, а Греко-католицька та Римо-католицька церкви підпорядковані Папі Римському. Кожна з цих гілок Київської церкви по-своєму незавершена, орієнтується на певну традицію в культурі і відповідає на певний ідеологічний запит. Ще пригадаємо трагедії української історії, а також роль території України як порубіжжя між Європою й Азією, території прикордонної, населення якої перемішане, виморене голодом, територія часто заново заселена чужинцями. Чи легко, й взагалі чи можливо таке населення уніфікувати під певну одну ідеологію, або навіть християнську традицію, чи можна мріяти, що такий конгломерат визнає одну культуру, одні традиції? Яка з гілок Київської церкви може претендувати на єдино правильну, бути моральним авторитетом нації, щоб опікуватися традиціями української культури, плекати її ідентичність? Недавно отримано томос, створено Православну церкву України, яка могла би претендувати на таку роль. Однак, знаємо бунтівну позицію патріарха Філарета, не приєднався до томосу ієрарх і віряни УГКЦ, яка має вже свої парафії не тільки в Західній Україні, а й патріарший собор у Києві, багато прихильників у східних областях. А ще варто мати на увазі позицію православної церкви Московського патріархату, яка виховує вірян у давніх традиціях візантизму, вчить «не поступатися принципами» й бути патріотами. Проблема основна в тому: якими? Чиї традиції освячувати, чию зброю і проти кого?

Відомо, що соціологічні опитування в Україні донедавна демонстрували значний процент довіри населення до церкви, і це не тільки свідчення її ролі в суспільному житті, а й результат незрілості суспільства, неготовності населення брати на себе відповідальність за вирішення складних проблем, тобто неготовність до свободи (Е. Фромм), втеча від неї, перекладання відповідальності на Бога, з яким асоціюється церква в суспільній свідомості. Пригадаймо, що православ'я у формуванні засад соціальної етики ґрунтується на тому, що спасіння можливе тільки як вільний індивідуальний особистісний акт, і не є колективною дією. Індивідуальна етика православного вірянина зосереджується на особистості як суб'єкті морального вибору й дії, а принципи соціальної поведінки часто формуються як принципи поведінки індивіда. Православні закликають до індивідуальних чеснот, і таким чином намагаються зменшити зло у світі. Прикладом можуть бути вірні Православної церкви Московського патріархату, які принципово не бажали носити маски під час пандемії

коронавірусу, не бажають (бо так, мовляв, написано у Святому Письмі) вакцинуватися, навіть воліють втратити роботу, але не поступаються принципами. Вони думають лише про себе, ігноруючи суспільні інтереси. Більше того – вірні такої церкви не звикли аналізувати, вони бездумно сприймають все, що їм нав'язують. Про це красномовно свідчать мудрі слова Любомира Гузара: «РПЦ спирається не на високоосвічених людей, а на простолюддя – побожних добрих людей, які задовольняються тим, що їм дають. Вона не має підтримки інтелігенції, бо Церква виглядає державним органом, а не духовним співробітником» [Гузар 2018: 89].

Підпорядковану Папі Римському Католицьку церкву вирізняє те, що вона постійно уважна до процесів, які відбуваються в різних сферах людської діяльності, намагається оперативно реагувати, сформулювати рекомендації стосовно моральної поведінки своїх вірних. Соціальній доктрині католицизму притаманні ідеї християнського солідаризму та соціального реалізму, католицькі теологи акцентують увагу на таких категоріях як гуманізм, солідарність, відповідальність. Сучасний Папа Римський Франциск, наприклад, на інавгураційній месі закликав усіх людей доброї волі бути відповідальними за збереження природи, кожного Божого творіння, підкреслив зв'язок всіх країн і народів, які відображають розмаїття сучасного світу, його єдність, розвиток процесів об'єднання зусиль в умовах глобалізації. Він виділив необхідність міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем, які стоять перед людством. Ідеї загальнолюдської солідарності суперечать поділ на блоки, протистояння Південь-Північ, локальні конфронтації. Папа Римський, як і вся соціальна доктрина Католицької церкви принципово переконують, що процвітання всіх народів світу – це благо всього людства. З цих міркувань він продовжує політику примирення всіх, але тут не місце аналізувати його зусилля, спрямовані на примирення агресора з жертвою в російсько-українській війні.

Не можна не зауважити, що в Україні також сильні позиції протестантизму, який, на відміну від православ'я й католицизму, демонструє раціональне ставлення до глобальних проблем, довіряючи доповідям учених Римського клубу. Протестантські теологи закликають вірян брати активну участь у вирішенні глобальних проблем сучасності – екологічної, демографічної, енергетичної, сировинної, негативних наслідків НТР, урбанізації тощо. З Божою допомогою кожен вірянин спроможний долучитися до подолання труднощів, побудови справедливого суспільства. Протестантському середовищу притаманна відкритість і соціальна відповідальність. Відрадно, що до них прислухаються все більше вірян.

У такому неоднорідному щодо розуміння ролі діяльності й місця людини суспільстві годі сподіватися на десакралізацію культури, адже священними є не лише релігійні атрибути, а й традиційні символи, наприклад вишиванка. Це наша національна гордість, символ ідентичності. Нині світ впізнає Україну за вишиванкою, її презентують зірки Голлівуду, одягають мільйонери, світовий бомонд. Але послухаймо, наприклад,

дизайнерку Оксану Караванську, яка представляє національний одяг на міжнародних виставках. Вона в нещодавньому інтерв'ю заявила, що розробляє проект «Вишиванська культура третього тисячоліття», тобто експериментує з традиційними вишиванками, намагається вписатися у світові бренди, знайти своє місце серед представників світової моди, водночас зберігаючи українську ідентичність. У Лондоні вона зіткнулася з відвідувачкою своєї виставки, яка хизувалася переконанням у «святості» національної традиції, адже звинуватила майстриню, що вона представила «порубану вишиванку». Важко не погодитися з дизайнеркою, яка розглядає національний символ не як сакральну «цінність нації», а як національний одяг, призначений для використання, тому й пропонує свій підхід, підкреслюючи цим національну культурну ідентичність.

Великою проблемою в Україні, особливо щодо розвитку культури, є проблема формування нового типу раціональності. Вона пов'язана з двома першими проблемами, адже це означає і відчуття свободи, і десакралізацію культури, а насамперед – визнання «Іншого», розмаїття оцінок, тлумачень, інтерпретацій, пошуків. У нинішніх умовах глобалізації сприймаємо розмаїття думок і поглядів у межах національної культури як феномен, що її неодмінно збагачує і сприяє визнанню у світі. Наше суспільство не готове сприймати Іншого, ще не відчуваємо масової готовності бачити, наприклад парад ЛГБД-спільноти, навіть у наближеному до Європи Львові перші паради таких спільнот сприймалися вороже, їх не допускали, розганяли, поліції доводилося охороняти таку ходу. Те саме діялося в Києві, Одесі, Харкові. Це продовжується з року в рік. Варто пригадати й так звану «хресну ходу» православних мирян, які демонстративно ігнорували безпеку інших громадян, проводячи свої масові заходи під час епідемії.

Формуванню нового типу раціональності може сприяти традиційна українська освіта, заснована на кращих традиціях братських шкіл, Києво-Могилянської академії, що спиралися на здобутки європейської педагогіки Нового часу. Гуманітарна в своїй базовій основі, така освіта не цуралася засвоювати досягнення європейської науки, пропагувати новітні наукові теорії поряд із збереженням інтересу до рідної мови та традицій культури. Проте відомі катаклізми XIX ст., царські укази про заборону всього традиційно українського, особливо мови як душі культури, призвели до трагічних наслідків. Освіта в Україні XX ст. не стала оберегом і символом української ідентичності. Нині у пошуках свого національного обличчя ми змушені в своїй національній державі проголошувати Закон про українську мову – нечуваний факт у будь-якій незалежній країні! На щастя, він діє, і повільно російськомовне населення, особливо чиновництво, переходять на українську. Поза сумнівом, тенденції глобалізації зумовлять вивчення англійської мови, як колись уся світова наука й освіта дотримувалась мови латинської, але цей факт аж ніяк не загрожує втратою культурної ідентичності, яку ми зобов'язані плекати у своїй країні, розвиваючи рідну мову. Питання мови особливо гостро постало і умовах російської агресії,

війна розпочалася, на думку росіян, для захисту від «бандерівців», що нав'язували українську мову, російськомовного населення, з вимог дозволити російську як другу державну, яка нібито споконвіку панувала в Україні і стала рідною для тих, хто вважає себе українцем, але рідна мова для нього – російська. Не виховала за часи незалежності українська влада поваги до державної мови, потураючи таким несвідомим громадянам.

Ще одна суто національна й гостра проблема в розвитку сучасної української культури – це подолання почуття провінціалізму. Поступово і надто повільно долається стереотип орієнтуватися на певну столицю: раніше це була столиця імперії СРСР, тепер – Париж, Берлін, Лондон чи Вашингтон тощо. Така орієнтація заважає утвердженню ідентичності в умовах глобалізації кожній культурі, а українській особливо. Україна вже більше тридцяти років не провінція жодної імперії, вона нарешті є незалежна держава зі своєю неповторною ідентичною культурою, яку зобов'язана плекати й розвивати в умовах глобалізації.

Подолати провінціалізм заважає масова радянська ментальність, елементом якої було сподівання, що про все подбає влада, а ще раніше – керівна партія і її вожді. Патерналізм глибоко вкорінений у свідомості кожного, хто сформований (навчався) в радянські часи, і, на жаль, це передається молодому поколінню. На генетичному рівні, в свідомості вкорінено, що громадянин повинен терпеливо чекати й приймати те «добро», яке йому подає влада, чи керівна партія. Довго, надто довго не було усвідомлення, що всього треба добиватися самому, треба багато й самоті, сумлінно працювати, щоб у цьому житті здійснити свою мрію. Українцям ще належить навчитися здобувати те, чого прагнемо і не оглядатися на світові центри, які нібито є зразковими. Варто послухати думки Любомира Гузара: «Люди, з якими я спілкувався до 1944 року – за польських, німецьких часів, – це була інтелігенція, однак вони мали дуже провінційну ментальність. Думаю, що це лишилося з австрійських часів, бо нарід, який там жив, мав дуже мало нагоди відвідувати Європу чи інші країни. Це була (Львів – М. К., А. С.) австрійська провінція, пізніше – польська, в кожному разі, українці були окуповані. Окупація – це не лише політичне явище, це ще і стан душі. Хоча було багато інтелігенції, ментальність міста була провінційною. Один український філософ (Микола Шлемкевич – М. К., А. С.) увів таке поняття – “галичанство”. Для таких людей Галичина була початком і кінцем» [Гузар 2018: 62].

На тлі західноукраїнського «галичанства» довголітній окупант східноукраїнських земель впродовж століть розвивав у населення «комплекс неповноцінності», для українців була забороненою рідна мова, викривлялася історія, не вивчалися традиції культури, настирливо нав'язувалися недолуге малоросійство, постійні страждання, прислужництво, образ жертви і руїни. Північний сусід всіма силами – підкупом, насильством і репресіями намагався підтримувати цей образ, привласнивши собі всі атрибути державності. Український народ був колонізований нижчою культурою після

довгого періоду цивілізаційного життя у Київській Русі, Галицько-Волинському князівстві, Великому князівстві Литовському, а Московія нав'язала культ неповноцінності й рабства, адже була не просто нижчою за цивілізаційним розвитком, а й набагато агресивнішою та нетолерантною. Попри всі нав'язувані комплекси, політичні катаклізми, Гулаги й Голодомори, українці змогли вистояти, зберегти своє цивілізаційне обличчя і доволі сильну репутацію у світі, створили власну національну державу. Треба багато працювати, щоб відстояти своє місце «під сонцем», заявити про себе як суверенна держава, що має великий творчий потенціал. Про це писав дослідник Голодомору Джеймс Мейс, – згадує Лариса Івшина: «Він говорив, що українцям потрібно дуже швидко вчитися й модернізуватися, щоб вписатися у новий світовий ритм, не згубивши, звичайно, своєї ідентичності. Він застерігав як людина, у жилах якої текла й частина індіанської крові, від небезпеки маргінесу – резервації для українського світу. Одним словом: ідентичність і модернізація. Інтелектуальна експансія» [Івшина 2021: 6–7].

Вчитися й модернізуватися – означає не тільки долати комплекс неповноцінності, провінціалізму й постколоніальний синдром, а й належно оцінювати досягнення своїх громадян, захищати їх від зовнішніх ворогів і від власної закомплексованості й темноти, популяризувати досягнення й здобутки, гідно вшановувати справжніх героїв і патріотів, які жертвують життям, захищаючи рідну землю. Не можна не погодитися зі словами головного редактора газети «День» Лариси Івшиної: «Україна повинна не задовольнятися дрібними політичними проектами, а пам'ятати той час, коли мала великі амбіції. Тому що ці прагнення допомагають уникнути нав'язування меншовартості, про яку говорив Шевельов, і дають змогу зрозуміти своє нове місце в історії, яке нами ще не виборене. Нічого цього не робити – значить розчинитися. Бути розібраними на частини, територіально, духовно, матеріально, людськими ресурсами, що й відбувалося ці тридцять років» [Івшина 2021: 14].

Не з чужої великої столиці, та навіть і не з власної прийде благоденство, вказівка чи зразок, як налагоджувати життя. Не оглядатися на владу, на авторитети, а прагнути самому приймати рішення, активно працювати і йти до обраної мети. Звичайно, не порушуючи законів, які часто заважають, а не захищають, та це також залежить від громадян. Змусити владу приймати відповідні закони – завдання громадянського суспільства. Ми багато можемо разом – це засвідчили два Майдани, де громадяни обстоювали свою людську гідність. Засвідчили це й три роки відвертої російської агресії, коли воїни самовіддано захищають рідну землю перед лицем ворога, який переважає і кількісно, і зброєю. Нині як ніколи зрозуміло, що українцям треба позбуватися радянського менталітету, мрії втілювати в життя копіткою працею. Треба вчитися здобувати те, про що мріємо, а не очікувати блага чи то від влади, чи від «добрих» сусідів, чи багатих столиць і держав.

Очевидно, варто прислухатися до мудрих слів авторитетного церковного діяча Любомира Гузара: «Я би звернувся до Франка, якого,

вважаю, треба більше читати й популяризувати. Він сказав: “Кожен думай, що на тобі мільйонів стан стоїть. Що за долю мільйонів мусиш дати ти одвіт”. Ми мусимо вирватися з того хуторянства. Треба навчити людей, що раз ми маємо свою державу, то кожен із нас відповідальний за неї. Пригадуєте промову Кеннеді, який сказав: “Не питай, що Америка зробить для тебе. Спитай, що ти можеш зробити для Америки?”. Треба це втовкмачувати людям день і ніч: “Ти не можеш стояти осторонь і казати, що моя хата скраю. Твоя хата – не скраю. Твоя хата – в самому центрі”» [Гузар 2018: 93].

Не гарантуємо, що наведені проблеми вичерпують процеси розвитку сучасної української культури й збереження її ідентичності в умовах Постмодерну, глобалізації, агресивної війни, але висловлюємо впевненість, що вони є важливими для української культури в нинішніх умовах.

Список використаної літератури

- Блаженніший Любомир [Гузар] (2018) *Думки у спадок*, Львів, Свічадо, 111 с.
Горський, В. (2001) *Філософія в українській культурі (методологія та історія)*, Київ, Центр практичної філософії, 236 с.
Івшина, Л. (2021) *Слово до читачів / Детокс. Видання перше. День.*, Київ, вид-во ТОВ «Українська прес-група», сс. 3–17.

Mariia Kashuba, Alla Sinitsyna

PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN CULTURE IN THE CONTEXT OF POSTMODERNISM AND GLOBALIZATION

Particular issues in the development of contemporary Ukrainian culture are examined. In addition to the issue of belonging to the European community, national Ukrainian culture is currently facing many others. First and foremost, cultural creators must feel subjective internal freedom after many years of pressure from ideological frameworks.

This encourages reflections on the nature of human aggressiveness, sexuality, the relationship between the rational and the irrational in humans, and so on. Alongside this, there is the issue of external freedom, which generates fear in the creative individual of being misunderstood, overly ideologized, or politicized. It is accompanied by a sense of a peculiar internal censorship that hinders the creative process. This censorship is particularly felt in scientific research activities, where one must analyze intentionally forgotten or ignored national treasures and cultural achievements by various occupiers. It is important to emphasize the moral responsibility of the cultural creator.

Related to the aforementioned is the issue of the desacralization of culture, when its achievements are valued as sacred, not subject to denial or criticism. In the era of Postmodernism, sacrality is called into question; moral evaluation of cultural heritage should be taught by family, the Church, or school. These institutions are currently questioned in Ukraine as moral authorities, and traditional national symbols, such as the vyshyvanka, are similarly viewed with skepticism, as they now appear in the fashion industry as an element of clothing.

Connected to the aforementioned issues is the problem of forming a new type of rationality, becoming accustomed to the Other, and recognizing the diversity of values, interpretations, and understandings. In this, the indispensable role of education is based on the best European standards, while necessarily preserving the national language and traditions.

An important condition for the development of contemporary national Ukrainian culture is overcoming provincialism, a long-standing habit and necessity of orienting itself toward different capitals as high examples. For over thirty years, Ukraine has been an independent state that is obliged to nurture and develop its unique culture and preserve its identity in the context of globalization.

Keywords: Ukrainian culture, issues of development, internal and external freedom, ideological frameworks, desacralization of culture, attention to the other, provincialism, globalization.

References

- Blazhennishyj Lubomyr [Guzar] (2018) *Dumky u spadok*, Lviv, Svichado, 111 p.
Horskiy, V. (2001) *Filosofia v ukrainskij kulturi (metodologia ta istoria)*, Kyiv, Zentr praktychnoji filosofiji, 236 p.
Ivshyna, L. (2021) *Slovo do chytachiv*, in: *Detox. Vydannia pershe. Den*, Kyiv, vid-vo TOV "Ukrainska pres-grupa", pp. 3–17.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2024

Стаття прийнята 13.11.2024